

คำสมาส คำสนธิ

การสร้างคำโดยนำวิธีการของภาษาอื่นมาใช้มีหลายวิธี เช่น

1. การใช้อุปสรรค
2. การใช้ปัจจัย
3. การใช้วิภัติ
4. การสมาส
5. การสนธิ
6. การแผลงคำ

จะกล่าวละเอียดเฉพาะการสร้างคำสมาสและสนธิ ส่วนวิธีอื่นข้อสอบมักไม่กล่าวถึง จะกล่าวถึงเพียงเล็กน้อย

1. การใช้อุปสรรค

อุปสรรคเป็นพยางค์ที่ใช้สำหรับประกอบหน้าศัพท์ เช่น ทู นิ ป ประ อุป อธิ อติ เป็นต้น ทำให้ศัพท์มีความหมายเปลี่ยนแปลงไป เป็นวิธีการเพิ่มศัพท์ของภาษาบาลีและสันสกฤต

เช่น ทุกรกิริยา ทุจริต ทุคติ ทุภายิต ทุพภิกขภัย ทุศีล ทุรชน ทรชน
นิทาน นิบาท นิธิ นิภา นิพัทธ์ นิमित นิยม นิยาม
นิวัติ นิเทศ ประการ ประภาส ประณม ประณาม ประณีต ประทีป
ประเทศ ปฏิกิริยา ปฏิญญา ปฏิพากย์ ปฏิโลม ปฏิวัติ ปฏิเสธ ปฏิเวธ
ประติชญา

แผลงปฏิเป็นปัจ, ปาฏิ เช่น ปัจจามิตร ปัจจุบัน ปัจเจก ปาฏิบพ ปาฏิหาริย์
ปราชัย ปราชิต ปราชิต ปราภพ ปรากรม ปริญา
บริกรรม บริจาค บริสุทธิ บริหาร ปริยาย ปรีวรรต

แผลงปริเป็นบรร เช่น ปริยาย-บรรยาย บริษัท-บรรษัท ปริสาร-บรรสาร
บริหาร-บรรหาร

วิชา วิภาค วิญาณ วิกล วิการ วิกาล วิมุข วิราด วิสัณฐิ

แผลงวิเป็น เว ไว พิ ไพ ไพร เช่น เวโรจน์ ไวพจน์ พิชัย ไพจิตร ไพรบูลย์

สังกร สังขาร สัญจร สัญชาติ สันดาป สันธาน สัมพุทธ
สุคติ สุจริต สุจิตร สุกต สุขน สุทรศน์ สุภายิต สุมณ

แผลงสุเป็น สร สว สุว เสว เสาว โส เช่น สรเลข สวัสดิ์ สุวคนธ์

เสาร์ภย์ เสาวคนธ์ เสาวภา โสตภิ โสภา โสมนัส
อติชาติ อติเทพ อติราช อติเรก อติสาร

แผลงอติเป็น อติ เช่น อติศวร อติศร อติเทพ อติเรก

อติภรณ์ อติการ อติราช อติศีล อติบดี อธิษฐาน อธิกมาส

เพลงอิเป็น อัฒ อัย เช่น อัฒตติก อัฒมาสัย อัยยาสัย อัยยา

อนุญาติ อนุบท อนุบาล อนุภรรยา อนุมาน อนุโมนา อนุรักษ
อุปภาคย์ อุปมงคล อุปลักษณ์ อเปหิ

เพลงอป เป็น อับ เช่น อับภาคย์ อับมงคล อับยศ อับลักษณ์

อปิกัจจะ (ไกล่รักแร้) อปิกรรณ (ไกล่หู)
อภิชน อภิชัย อภิชาติ อภิจิต อภิธรรม อภินันท์ อภิบาล

เพลง อภิ เป็น อัภก อักย เช่น อัภกันตร อักยันตร

อวตาร อวสาน อวชาติ โอกาส โโอกาส โอวาท โอसान
อากร อาการ อาเกียรณ์ อาจารย์ อาเทศ อานันท์ อาพาธ
อุคหะ อุโฆษ อุทิศ อุเทศ อุธัจ อุบล อุบัติ
อุจเฉท อุฏฐาการ อุปกรรม์ อุปการ อุปกิเลส อุปจาร อุปถัมภ์
อุปเทศ อุปนิสัย

อุปสรรคที่ใช้ในภาษาไทยใช้สำหรับเติมหน้าคำนาม กริยาและวิเศษณ์มักใช้เติมหน้าศัพท์ที่มาจากภาษาบาลี สันสกฤต และภาษาไทยบางคำ เช่น

บาลี ปฏิวัติ ปณิธิ ปริญญา วิภัตติ
สันสกฤต ประภาย ประติญาณ วิเศษ อนุกรม
ไทย สุพิศ อนุภาษา วิมลิก วิเมธอง อนุกระเบียด

2. การใช้ปัจจัย

ปัจจัยคือพยางค์ที่นำมาลงท้ายศัพท์ในภาษาบาลีและสันสกฤตเพื่อประกอบศัพท์ที่เป็นคำนามและกริยา ส่วนใหญ่ไทยนำศัพท์ที่ลงปัจจัยมาแล้วมาใช้มีการสร้างศัพท์โดยใช้ปัจจัยขึ้นใหม่บ้าง ปัจจัยนามที่ใช้ในภาษาไทย มีดังนี้

1. ก ปัจจัย แปลว่า ผู้ หมวด เช่น

นายก	- ผู้นำ	ทายก	- ผู้ให้
ยาก	- ผู้ขอ	สาวก	- ผู้ฟัง

2. ฅก ปัจจัย แปลว่า ผู้เกี่ยวข้องกับ เช่น

ธรรมิก	- ผู้ประพฤดิชอบโดยธรรม	นาวิก	- ผู้ข้ามด้วยเรือ
--------	------------------------	-------	-------------------

3. อนิย ปัจจัย แปลว่า ควร นำ พึง เช่น

กรณีย์	- อันควร	ทัศนีย์	- นำมอง
รมณีย์	- นำยินดี	ปุชณีย์	- ควรบูชา

4. ฅน ปัจจัย แปลว่า การ ความ ผู้ เช่น

กรณ	- การกระทำ	กมน	- การไปมา
พันธน	- การผูก	ฅापน	- การเผา

5. ฉี ปัจจัย แปลว่า ผู้มัก... โดยปกติ เช่น

โยคี	- ผู้มักประกอบโดยปกติ	การี	- ผู้กระทำโดยปกติ
อารี	- ผู้มักประพฤติกโดยปกติ		

6. คู ปัจจัย แปลว่า คู่ เช่น

มาตุ	- ผู้สร้าง	กรรตุ	- ผู้กระทำ
ปีตุ	- ผู้รักษา	โสตุ	- ผู้ฟัง

7. คิ ปัจจัย แปลว่า การ ความ เช่น

คติ	- ดำเนินไป	มติ	- ความรู้
ชาติ	- การเกิด	สติ	- ความระลึกได้

8. ต ปัจจัย แปลว่า แล้ว เช่น

ลิจิต	- เขียนแล้ว	จริต	- ประพฤติแล้ว
กต	- กระทำแล้ว	คติ	- ไปแล้ว

9. อี ปัจจัย แปลว่า มี เช่น

ปราณี	- ผู้มีลมหายใจ	จักรี	- ผู้มีจักร
กริ	- ผู้มีมือ	ปีกัณ	- ผู้มีปีก

3. การใช้วิภัติ

วิภัติ หมายถึง พยางค์ที่นำมาประกอบท้ายนามศัพท์หรือกริยาศัพท์เพื่อบอก บุรุษ พจน์ เพศ เมื่อประกอบนามศัพท์จะบอกหน้าที่ของนาม เมื่อประกอบกริยาศัพท์จะบอก กาล มาลา วาจก

- * มาลา คือ ระเบียบของกริยาที่แสดงเนื้อความต่างๆ
- * วาจก คือ กริยาของประโยคที่แสดงว่าประธานทำหน้าที่เป็น ผู้ทำ ผู้ใช้ ผู้ถูก หรือ ผู้ถูก คือ ผู้ถูกใช้

ไทยไม่ได้นำเอาวิธีการวิภัติของบาลีสันสกฤตมาใช้โดยตรง แต่นำคำที่ติดวิภัติเข้ามาใช้เพียงบางคำ เช่น

บุตรี	กุมารี	ยักษิณี	ทาสี	เทวี
เทวา	เทโว	ชโย	โทโส	โมโห
เดโช	เดโช	มโน	โกธธา	กายา
อาโป	เสโท	พุทฺธ	พุทฺธ	ทุกขา
ทุกขัง	อนิจจา	อนิจจัง	อนัตตา	นาคา
นาคี	นาโค	สุรียา	สุริโย	ยโส
วาโย	พลัง	สุขัง	จිරัง	โลโก
พาลพาโล	นานาจิตตัง	กฤษฺฐัง	บุพเพสันนิวาส	เสโท

4. การสมาส

สมาส คือ วิธีการผสมคำของภาษาบาลีและสันสกฤต ไทยได้นำมาดัดแปลงเป็นวิธีการสมาสแบบไทย โดยมีหลักดังนี้

1. ต้องเป็นคำที่มาจากภาษาบาลีและสันสกฤตเท่านั้น เช่น

ราชการ   ราชครู   ราชทูต   ราชบุตร   ราชโอรส

2. ศัพท์ประกอบไว้หน้า ศัพท์หลักไว้หลัง เช่น

สัตโโลหะ   การกิจ   ปฐมเจดีย์   อุดมศึกษา   อุดมคติ

3. แปลความหมายจากหลังมาหน้า เช่น

อักษรศาสตร์ - วิชาว่าด้วยตัวหนังสือ
วาทศิลป์ - ศิลปะการพูด
ยุทธวิธี - วิธีการทำสงคราม
ชัชฎุมิ - ที่ตั้งทัพที่ทำให้ได้รับชัยชนะ
วีรบุรุษ - บุรุษผู้กล้าหาญ

4. ท้ายศัพท์ตัวแรกห้ามใส่รูปสระ อะ และตัวการ์นต์ เช่น

กิจการ - ไม่ใช่ กิจจะการ
ธุระการ - ไม่ใช่ ธุระการ
กาลเทศะ - ไม่ใช่ กาละเทศะ
วารคดี - ไม่ใช่ วาระคดี
แพทยศาสตร์ - ไม่ใช่ แพทย์ศาสตร์
มนุษยธรรม - ไม่ใช่ มนุษย์ธรรม

5. ต้องออกเสียงสระที่ท้ายศัพท์ตัวแรก

อุณภูมิ - อุณ - ะ - ภูมิ
ประวัติศาสตร์ - ประ - วัต - ตี - สาด
ชาตุเจดีย์ - ทา - ตุ - เจ - ดี
เกษตรกรรม - กะ - เสด - ณะ - ภา
ราตรีสวัสดิ์ - รา - ตรี - สะ - วัต
สิทธิบัตร - สิ - ตี - บัด

ยกเว้นบางคำอ่านตามความนิยมโดยไม่ออกเสียงสระ เช่น สุขศาลา ชาตินิยม ไตรรัตน์

บุรุษเพศ ชลบุรี ธนบุรี ชาติวิเคราะห์ สุภาพบุรุษ

6. คำว่า วร, พระ ตามด้วยภาษาบาลีสันสกฤตถือเป็นคำสมาส เพราะ พระ แผลงมาจาก วร เช่น

วรกาย   วรชายา   วรองค์   วรวิหาร   วรดิศต์
พระบาท   พระองค์   พระโอรส   พระนาสิก   พระเนตร
พระกรรม   พระบัพผาสะ   พระหทัย   พระนลาภ   พระเสโท

* คำพระ ที่ประสมกับคำภาษาอื่น ไม่ใช่คำสมาส เช่น พระอยู่ พระเก้าอี้ พระขนง พระเขนย พระขนน พระสุหรัย พระโครน

5. การสนธิ

การสนธิ คือการประสมคำของภาษาบาลีสันสกฤต ถือว่าเป็นคำสมาสชนิดหนึ่งแต่เป็นคำสมาสที่มีการเปลี่ยนแปลงรูปศัพท์ ไทยนำมาดัดแปลงเป็นการสนธิแบบไทย โดยมีหลักดังนี้

1. ต้องเป็นคำที่มาจากภาษาบาลีและสันสกฤตเท่านั้น
2. ศัพท์ประกอบไว้หน้า ศัพท์หลักไว้หลัง
3. แปลจากหลังมาหน้า
4. ถ้าเป็นสระสนธิ ศัพท์ตัวหลังจะขึ้นต้นด้วย ตัว อ
5. มีการเปลี่ยนแปลงรูปศัพท์ตามหลักที่จะกล่าวต่อไป

การสนธิ มีอยู่ 3 ชนิด คือ

1. สระสนธิ
2. พยัญชนะสนธิ
3. นฤคหิตสนธิ

1. สระสนธิ

คือ การนำคำบาลีสันสกฤตมาสนธิกับคำที่ขึ้นต้นด้วยสระ มีหลักดังนี้

ก. ตัดสระท้ายคำหน้า ใช้สระหน้าคำหลัง เช่น

ชล + อาลัย	- ชลาลัย	วิทย์ + อาลัย	- วิทย์าลัย
เทว + อาลัย	- เทวาลัย	ศิว + อาลัย	- ศิวาลัย
วชิร + อาวุธ	- วชิราวุธ	คทา + อาวุธ	- คทาวุธ
จีปน + อาวุธ	- จีปนาวุธ	มหา + อรรณพ	- มหรรณพ
มหา + ไอศวรรย์	- มหาไอศวรรค์	มหา + อัจจรรย	- มหาัจจรรย
พุทธ + โอวาท	- พุทธโอวาท	วร + โอกาส	- วโรกาส
อน + เอก	- อนเณก	ภุช + องค์	- ภุชองค์
จินต + อาการ	- จินตนาการ	จิตก + อาธาน	- จิตกาธาน
ประชา + อาการ	- ประชากร	ศิลป์ + อาการ	- ศิลปากร
วิทย์ + อาการ	- วิทยาการ	ทรัพย์ + อาการ	- ทรัพย์ากร

ข. ตัดสระท้ายคำหน้า ใช้สระหน้าคำหลัง แต่เปลี่ยนสระหน้าคำหลังจาก อะ เป็น อา อี เป็น เอ อุ เป็น

อู, โอ เดี่ยวก่อน

ราช + อธิราช ตัด อะ แรก ใช้ ะ หลัง แต่เปลี่ยนเป็น อา สนธิเป็น ราชาธิราช

ประชา + อธิปไตย - ประชาธิปไตย ธรรม + อธิปไตย - ธรรมาธิปไตย

เทศ + อภิบาล - เทศาภิบาล ธรรม + อธรรม - ธรรมาธรรม

ทูต + อนุทูต - ทูตานุทูต ฐาน + อนุกรม - ฐานานุกรม

ราม + อิศวร ตัด อะ แรก ใช้ อิ หลัง แต่เปลี่ยนเป็น เอ สนธิเป็น รามเศวร

ปรม + อินทร์ - ปรเมนทร์ นร + อิศวร - นเรศวร

นร + อินทร์ - นเรนทร์ มหา + อีสี่ - มหาลี่

คช + อินทร์ - คเชนทร์

* ยกเว้น ภูมิ + อินทร์ - ภูมินทร์ กรี + อินทร์ - กรินทร์

มุณี + อินทร์ - มุนินทร์ โกลี่ + อินทร์ - โกลินทร์

ราช + อุปโลก ตัด อะ แรก ใช้ อุ หลัง แต่เปลี่ยนเป็น อู สนธิเป็น ราชูปโลก

ราช + อุบาย ตัด อะ แรก ใช้ อุ หลัง แต่เปลี่ยนเป็น โอ สนธิเป็น ราโอบาย

นย + อุบาย - โอบาย ชล + อุทร - ชโลทร

สาธารณ + อุปโลก - สาธารณูปโลก นร + อุคม - นโรคม

ศิริ + อุคม - ศิริโรคม วัณจน + อุบาย - วัณจนอบาย

ราช + อุปถัมภ์ - ราชูปถัมภ์ ราช + อุทิศ - ราชูทิศ

ภาร + อุปกรณ์ - ภารูปกรณ์ คุณ + อุปการ - คุณูปการ

ราชินี + อุปถัมภ์ - ราชินูปถัมภ์

* ยกเว้น มัคค + อุเทศก์ - มัคคอุเทศก์

ค. เปลี่ยนสระที่ท้ายคำหน้า อี อี เป็น ย อุ อุ เป็น ว เดี่ยวก่อน แล้วสนธิตามหลักข้อ ก และ ข

รติ + อารมณฺ์ เปลี่ยน อี เป็น ย เป็น รตย สนธิเป็น รตยารมณฺ์, รตยารมณฺ์

มติ + อธิบาย - มตยาธิบาย สามัคคี + อาจารย์ - สามัคคยาจารย์

อัคคี + โภศาส - อัคโขภศาส รังสี + โภศาส - รังสโขภศาส

อริ + อาศัย - อริยาศัย ราชินี + อนุสรณฺ์ - ราชินยานุสรณฺ์

* ยกเว้น หัตถี + อาจารย์ - หัตถาจารย์ ศักดิ์ + อนุภาพ - ศักดานุภาพ

ธนู + อาคม เปลี่ยน อุ เป็น ว เป็น ธนว สนธิเป็น ธันวาคม

เหตุ + อเนกรรณ - เหตุวานเนกรรณ สิ้นธุ + อานนท์ - สิ้นชวานนท์

จักขุ + อาพาธ - จักขวาพาธ จตุ + อังค - จัตวางค์

2. พยัญชนะสนธิ

คือ คำบาลีสันสกฤตที่นำมาสนธิกับพยัญชนะ มีหลักดังนี้

ก. คำที่ลงท้ายด้วย ส สนธิกับพยัญชนะ เปลี่ยน ส เป็น โ เช่น

มนัส + ธรรม - มโนธรรม

มนัส + มัย - มโนมัย

มนัส + กรรม - มโนกรรม

มนัส + คติ - มโนคติ

ศีรัส + เวฐน์ - ศิโรเวฐน์

รหัส + ฐาน - รโหฐาน

ข. อุปสรรค ทุส กั้น นิสุ สนธิกับพยัญชนะ เปลี่ยน ส เป็น ร เช่น

ตุส + ชน - ทุรชน, ทรชน

ตุส + ราชย์ - ทุรราชย์, ทรราช

ตุส + ลักษณ - ทุรลักษณ, ทรลักษณ

ตุส + กัณดาร - ทุรกัณดาร

ตุส + โยชน - ทุรโยชน

ตุส + ยศ - ทุรยศ, ทรยศ

ตุส + พล - ทุรพล, ทรพล

ตุส + พิช - ทุรพิช, ทรพิช

ตุส + ยุค - ทุรยุค, ทรยุค

ตุส + กรรม - ทุรกรรม, ทรกรรม

นิส + คุณ - นีรคุณ, เนรคุณ

นิส + ทุกข์ - นีรทุกข์

นิส + เทศ - นีรเทศ, เนรเทศ

นิส + อาศ - นีราศ

นิส + ภัย - นีรภัย

นิส + โทษ - นีรโทษ

นิส + กรรม - นีรกรรม

นฤกहितสนธิ

คือ คำบาลีสันสกฤตที่นำมาสนธิกับ นฤกहित มีหลักดังนี้

ก. นฤกहित สนธิกับสร เปลี่ยน [◦] เป็น ม ก่อนสนธิตามหลักสระสนธิ เช่น

ลั + อาคม - สมากม

ลั + อิทธิ - สมิทธิ

ลั + อาทาน - สมาทาน

ลั + ฤทธิ - สัมฤทธิ

ลั + อาบัติ - สมาบัตติ

ลั + อาโยค - สมากโยค

ลั + อุจเฉท - สมุจเฉท

ลั + อฏฐาน - สมฏฐาน

ลั + อุทัย - สมุทัย

ข. นฤกहित สนธิกับพยัญชนะวรรค เปลี่ยน [◦] เป็น พยัญชนะท้ายวรรคนั้นก่อนการสนธิ

สนธิกับวรรค กะ เปลี่ยน [◦] เป็น ง เช่น

ลั + กร - สังกร

ลั + เกต - สังกเกต

ลั + ขาร - สังกขาร

ลั + คม - สังกคม

ตั้ง + ขตะ - ตั้งขตะ   ตั้ง + คีต - ตั้งคีต
ตั้ง + ฆาฏี - ตั้งฆาฏี

สนธิกับวรรณยุกต์ จะเปลี่ยน เป็น ญ เช่น

ตั้ง + จร - ตั้งจร   ตั้ง + ชาติ - ตั้งชาติ
ตั้ง + ญา - ตั้งญา   ตั้ง + ญาณ - ตั้งญาณ

สนธิกับวรรณยุกต์ ฎะ เปลี่ยน เป็น ฌ เช่น

ตั้ง + ฐาน - ตั้งฐาน   ตั้ง + ฐิติ - ตั้งฐิติ

สนธิกับวรรณยุกต์ ตะ เปลี่ยน เป็น น เช่น

ตั้ง + ดาน - ตั้งดาน   ตั้ง + เทศ - ตั้งเทศ, สนเทศ
ตั้ง + นิบาท - ตั้งนิบาท   ตั้ง + นิवास - ตั้งนิवास
ตั้ง + โद्य - ตั้งโद्य   ตั้ง + คาป - ตั้งคาป

สนธิกับวรรณยุกต์ ปะ เปลี่ยน เป็น ม เช่น

ตั้ง + บัติ - สมบัติ   ตั้ง + บุรณ - สมบุรณ
ตั้ง + ปทา - สัมปทา   ตั้ง + ปทาน - สัมปทาน
ตั้ง + ผัส - สัมผัส   ตั้ง + พล - สัมพล
ตั้ง + พันธ์ - สัมพันธ   ตั้ง + พงศ์ - สมพงศ์
ตั้ง + พุท - สัมพุทธ   ตั้ง + เพช - สมเพชร
ตั้ง + ภพ - สมภพ

ค. นฤกษิตสนธิกับเศษวรรณยุกต์ เปลี่ยน เป็น ง ก่อนสนธิ เช่น

ตั้ง + โยค - ตั้งโยค   ตั้ง + วรร - ตั้งวรร
ตั้ง + ฮอร์ณ - ตั้งฮอร์ณ   ตั้ง + วัส - ตั้งวัส
ตั้ง + เวค - ตั้งเวค   ตั้ง + สนทนา - ตั้งสนทนา
ตั้ง + สิทธิ - ตั้งสิทธิ   ตั้ง + หาร - ตั้งหาร

แบบฝึกหัด เรื่องคำสมาส คำสนธิ

1. ข้อใดเป็นคำสมาสทุกคำ

(มี.ค.43)

1. เคะเสถาน เพรงกรรม อากาศธาตุ
2. วิบากกรรม นวโลหะ ชัยมงคล
3. วีรกรรม ปฏิบัติการ อัญชูลี
4. ทศนวิสัย ผลบุญ เพลิงกัลป์

2. ข้อความตอนใดมีคำสมาส

(มี.ค.43)

- (ก) สัญญาในที่นี้หมายถึงเอกสารที่มีผลผูกพันทางกฎหมายระหว่างบุคคล 2 ฝ่าย
- (ข) เช่นสัญญาจะซื้อขายสินค้า สัญญากู้เงิน สัญญาเช่าบ้าน
- (ค) สัญญาต่างๆ เหล่านี้ทำขึ้นเป็นแบบฟอร์มเพื่อให้คู่สัญญาได้รับความสะดวก
- (ง) ผู้ทำสัญญาต้องลงลายมือชื่อกำกับไว้เพื่อให้สัญญามีผลสมบูรณ์

1. (ก)
2. (ข)
3. (ค)
4. (ง)

3. ข้อใดไม่มีคำสมาส

(ต.ค.43)

1. ทหารเป็นผู้มีหน้าที่รบเพื่อปกป้องมาตุภูมิของตนไม่ให้ข้าศึกรุกราน
2. ประชาชนส่งไปรษณียบัตรทนายผลฟุตบอลยูโร 2000 เป็นจำนวนมาก
3. ประธานในพิธีกล่าวคาถาอัญเชิญเทวดามาชุมนุมเพื่อเป็นมงคล
4. ชีวเคมีเป็นวิชาวิทยาศาสตร์สาขาหนึ่งที่ศึกษาเกี่ยวกับองค์ประกอบทางเคมีของสิ่งมีชีวิต

4. ข้อใดเป็นคำสมาสทุกคำ

(มี.ค.44)

1. ชันทสีมา สุตรคุณ อุโบสถศีล บายศรี
2. โอบอุภย กลเม็ด ประภาคาร องคาพยพ
3. ทิพยจักขุ หิรัญบัตร เมรุมาศ ภูมิลำเนา
4. รัตติกาล วัฏจักร พิพิธพร ทศนิยม

5. ข้อใดเป็นคำสมาสที่มีการสนธิทุกคำ

(ต.ค.44)

1. นเรศวร พุทโธวาท ราชูปโยค คชาภรณ์
2. มานุษยวิทยา สุริโยทัย วิเทโสบาย อธิธิฤทธิ
3. มัจจุราช ศาสนจักร ภัตตาคาร ราชินูปถัมภ์
4. ชุตานุชุต สมากม รัฐมนตรี วิทยาลัย

6. คำขวัญในข้อใดไม่มีคำสมาส

(มี.ค.45)

1. คุณค่าของมนุษย์ ดีที่สุดคือผลงาน
2. บ้านเมืองสะอาด ประชาชาติปลอดภัย
3. รักชาติ รักประชาธิปไตย ต้องออกไปเลือกตั้ง
4. น้ำประปามีค่าต่อชีวิต ประหยัดวันละนิด ช่วยเศรษฐกิจชาติได้

7. ข้อใดมีคำสมาสซึ่งมีสนธิทุกคำ (มี.ค.45)

1. กรรมวาจาจารย์ นิติศาสตร์ บริจาริกา ทรัพย์ากร
2. ทิวากร ต้นติภาษา เนาวรัตน์ ศาสตราจารย์
3. ไตรคาชุก กรรตุวจาก ปัจจามิตร ศิลปศาสตร์
4. ศัสตราวุธ วิชาชีพ กรรมธิการ โลกาภิวัดน์

8. ข้อใดเป็นคำสมาสทุกคำ (ต.ค.45)

- 1.ชาติพันธุ์ ชาติภูมิ ชาตินิยม ชาติรส
- 2.ชีววิทยา ชิวเคมี ชิวประวัติ ชิวจิต
- 3.ธรรมจริยา ธรรมกถา ธรรมชั้น ธรรมดา
- 4.ภูมิบาล ภูมิประเทศ ภูมิลำเนา ภูมิภาค

9. ข้อใดมีคำที่เกิดจากการสร้างคำต่างจากข้ออื่น (มี.ค.46)

1. หลานของฉันชอบอ่านหนังสือ “พลอยแกมเพชร”
2. เพื่อนที่ธนาคารหลายคนชอบอ่านนิตยสาร “กุลสตรี”
3. ชาวไทยในต่างประเทศชอบอ่าน “สกุลไทย” กันมาก
4. น้องชอบอ่าน “ขวัญเรือน” เพราะมีเรื่องที่น่าสนใจและเป็นประโยชน์

แนวโน้มของข้อสอบ มักจะถามเรื่อง สมาส และสนธิ มากกว่าเรื่องอื่นๆ เพราะฉะนั้นนักเรียนก็เน้นไปที่คำสมาสและสนธิ ส่วนเรื่องอื่นก็อ่านไปเพื่อเพิ่มความรู้ รู้ว่าใช้ว่า ใส่บาแบกหาม

แบบฝึกหัด ชุดที่ 2

1. เขาตั้งสัจจาธิษฐานต่อพระพุทธรูปใสโบสถ์ว่า ขออย่าให้ฉันถูทหารเสียดายจากภัยธรรมชาติ เขาจะดำรงชีวิตอยู่ในธรรมตลอดไป

ข้อความข้างต้นมีคำสมาสกี่คำ

(สามัญ 2/40)

1. 2 คำ
2. 3 คำ
3. 4 คำ
4. 5 คำ

2. คำในข้อใดมีโครงสร้างเหมือนกับคำสมาสแต่ไม่ใช่คำสมาส (สามัญ 2/40)

1. พลเมือง
2. กายกรรม
3. ชูรกีจ
4. สันติภาพ

3. คำทุกคำในข้อใดมีคำสมาสที่ประกอบจากคำ 3 คำ (ไทย กข 40)

1. สหราชอาณาจักร ทรัพย์ากรศาสตร์ จุลชีววิทยา
2. พุทธศตวรรษ สรีรวิทยา พฤติกรรมศาสตร์
3. นิรโทษกรรม กิตติกรรมประกาศ ไตรโลกนาถ
4. สารานุกรม พันธุกรรมศาสตร์ ประชาทัศน์

4. “ทรัพย์สินทางปัญญาเป็นสิ่งมีค่ายิ่ง จึงมีลิขสิทธิ์การคิดค้นประดิษฐกรรมใหม่”

ข้อความข้างต้นมีคำสมาสและคำประสมอย่างละกี่คำ (สามัญ 1/40)

1. คำสมาส 1 คำ คำประสม 2 คำ	2. คำสมาส 2 คำ คำประสม 1 คำ
3. คำสมาส 3 คำ คำประสม 2 คำ	4. คำสมาส 2 คำ คำประสม 2 คำ

5. ข้อใดมีลักษณะเหมือนคำว่า “ราโชฆาต”

(สามัญ 1/40)

1. วัฒนธรรม พลศึกษา ภารกิจ	2. ชุรการ พุทธคุณ อักษรศาสตร์
3. ธนาลัย มโหฬาร สุโขทัย	4. ครุภัณฑ์ ศูนย์ททท สันหจจ

6. ข้อใดเป็นคำสมาสที่ใช้วิธีการสนธิเพียง 1 คำ

(สามัญ 1/39)

1. จีปนาวุธ ยุทโธปกรณ์	2. สรรพากร สรรพสามิต
3. ปฏิชีวนะ ปฏิกริยา	4. กัมมันตภาพ อุณหภูมิ

7. ข้อใดมีคำสมาสที่กลมกลืนเสียง

(ไทย กข 39)

1. ธรรมบท บุญฤทธิ์ มงคลวาร	2. เยาวลัภย์ วิทยาเขต ทศวรรษ
3. โลกนาถ ภัณฑารักษ์ ธรรมเนียม	4. สุนิมิต สหกรณ์ นิตกรรม

8. มีโฆษณาวารสารฉบับหนึ่งเขียนว่า “กล่องกระดาษชนิดเดิมเป็นบรรจุภัณฑ์สำหรับใส่ของเหลวที่ใช้กันแพร่หลายในประเทศซึ่งพัฒนาแล้ว เพราะกล่องชนิดนี้จะช่วยให้มีขุ่นน้อย ปัญหาสิ่งแวดล้อมก็จะลดลงด้วย กล่องเหล่านี้ขนส่งไปได้คราวละมากๆ จึงช่วยประหยัดพลังงานที่จะต้องสูญเสียไปในแต่ละเที่ยว”

ข้อความข้างต้นมีคำสมาสกี่คำ (สามัญ 2/39)

1. 2 คำ	2. 3 คำ
3. 4 คำ	4. 5 คำ

9. ข้อใดเป็นคำสมาสซึ่งไม่มีการสนธิ

1. สุขาภิบาล ราโชบาย ภูมิินทร์ เทศาภิบาล	2. ราชธิปไตย กาญจนารณ์ มหานิสงส์ มหรรณพ
3. มหัจจรรย นรินทร์ มเหสี คเชนทร์	4. ศิลปวิทยา พลโลก มนุษยธรรม จันทคติ

10. “ขอพระมหากรุณาธิคุณบุญญาธิการจงชักนำ ให้เกิดสามัคคีธรรมในหมู่ไทย อย่าได้รู้ร้าวราน ให้ทุกฝ่ายมีใจสมัครสมานเป็นอันหนึ่งอันเดียวเกลียวกลม เป็นพลังอันอุดมยิ่งใหญ่ว่าจะประกอบกิจการยิ่งใหญ่ให้วัฒนายั่งยืนยิ่ง ประสบแต่สิ่งสุกสวัสดีตลอดจรรณูติกาล”

ข้อความข้างต้นมีคำสมาสกี่คำ (ไทย กข 39)

1. 2 คำ	2. 3 คำ
3. 4 คำ	4. 5 คำ

เฉลย

- ข้อ 1 ตอบข้อ 1 2 คำ คือ พระพุทธรูป และธรรมชาติ
- ข้อ 2 ตอบข้อ 1 พลเมืองเป็นคำประสม ไม่ใช่สมาส เพราะ เมือง เป็นคำไทย
- ข้อ 3 ตอบข้อ 3 นิร+โทษ+กรรม, กิตติ+กรรม+ประกาศ, ไตร+โลก+นาค
- ข้อ 4 ตอบข้อ 2 คำสมาส 2 คำ คือ ลิขสิทธิ์, ประดิษฐกรรม คำประสม 1 คำ คือ การคิดค้น
- ข้อ 5 ตอบข้อ 3 เป็นคำสนธิทุกคำ เช่นเดียวกับคำว่า ราโชวาท
- ข้อ 6 ตอบข้อ 2 และ 4 คำสนธิ คือ สรรพ+อากร และ กัมม+อันต+ภาพ
- ข้อ 7 ตอบข้อ 3 ภัณฑารักษ์ เป็นสมาสที่มีการสนธิ ภัณฑ+อารักษ์
- ข้อ 8 ไม่มีข้อถูก มีคำสมาสคำเดียวคือ วารสาร ส่วนบรรจุกัณฑ์ เป็นคำประสม เพราะ บรรจุเป็นคำไทย
- ข้อ 9 ตอบข้อ 4 เป็นคำสมาสทุกคำ
- ข้อ 10 ตอบข้อ 4 มีคำสมาส 5 คำ คือ พระ+มหา+กรุณา+อธิ+คุณ, สามัคคี+ธรรม, ศุก+สวัสดิ์, จีร+ฐิติ+กาล, บุญญธิการ เป็นสมาสที่มีการสนธิ บุญญ+อธิการ

แบบฝึกหัดชุดที่ 3

1. ข้อใดที่ทุกคำมีการสร้างคำเช่นเดียวกับคำว่า พลานามัย (สามัญ 1 มช 40)
  1. อัชยาศัย นิโลบล นภาลัย
  2. ทศนาจร ภูมิปัญญา เพชฌฆาต
  3. ฐานันดร กมลาสน์ จินตนาการ
  4. จิตวิทยา ปฐมยาม มรรณภาพ
2. ข้อใดที่ทุกคำมีการสร้างคำเช่นเดียวกับคำว่า สุขภาพ (สามัญ 1 มช 40)
  1. จตุบาท ธนบดี นภาลัย
  2. จุลกฐิน บุญบาศ รักษกาล
  3. จิตนิยม ชิโนรส ธัญญาหาร
  4. ภูมิภาค โภชนาการ มิจฉาชีพ
3. “สารมีพิษต่างๆ อันเนื่องมาจากการพัฒนาด้านอุตสาหกรรม ล้วนเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดมลพิษทั้งสิ้น นอกจากนั้นอุณหภูมิของน้ำที่สูงขึ้นจากการระบายถ่ายเทความร้อนจากโรงงานต่างๆ ทำให้ออกซิเจนที่ละลายน้ำได้ลดน้อยลง ซึ่งมีผลกระทบต่อปลาและสัตว์น้ำเป็นอันมาก”

ข้อความข้างต้นมีคำสมาสกี่คำ (สามัญ 2/38)

  1. 2 คำ
  2. 3 คำ
  3. 4 คำ
  4. 5 คำ
4. คำในข้อใดเป็นคำสมาสทุกคำ (ไทย กข 37)
  1. คุณสมบัติ คุณากร คุณค่า
  2. ราชการ ราชวัง ราชรถ
  3. มโหฬาร มหาวิทยาลัย มหาภัย
  4. พลานามัย พลศึกษาพลความ

5. “เมื่อก่อนชาวนาในบางภาคประสบปัญหาเพาะปลูกไม่ได้ผล เพราะผืนดินแห้งแล้ง แม้จะทำงานหนัก
 อย่างไม่ย่อท้อ แต่ก็มีชีวิตอยู่อย่างอดอยาก มีหนี้สิน แต่ในปัจจุบันยุคโลกาภิวัตน์ พวกเขาเกี่ยวข้องกับ
 วิชาการและเทคโนโลยีใหม่ๆ ทำให้ได้ผลผลิตมากขึ้น ชีวิตจึงดีขึ้นทุกด้าน บางคนร่ำรวยจนสามารถใช้
 โทรศัพท์มือถือและโทรสารได้ด้วย”

ข้อความข้างต้นมีคำสมาสกี่คำ

(สามัญ 1/39)

1. 3 คำ	2. 4 คำ
3. 5 คำ	4. 6 คำ

6. ข้อใดมีคำสมาสที่มีการสนธิทั้งหมด

(สามัญ 1/38)

1. มโนมัย สัมมาทิว โยธาธิการ	2. คุณูปการ นามาทิไชย ชราภาพ
3. ทศานุภรณ์ ชโลทร นิทรารมณ	4. มหาวิทยาลัย ธานีติ รัชนิกร

7. “การตัดไม้ทำลายป่า การใช้พลังงานอย่างฟุ่มเฟือย ล้วนเป็นมูลเหตุในการทำลายสภาพแวดล้อม
 แล้วพรุ่งนี้จะมีอากาศหลงเหลืออยู่อีกหรือ เรามาช่วยกันปกป้องชีวิตและรักษาสภาพแวดล้อมให้
 ปราศจากมลพิษเสียตั้งแต่วันนี้ พรุ่งนี้จะได้มีอากาศบริสุทธิ์ไว้หายใจ”

ข้อความข้างต้น ไม่มี การใช้คำชนิดใด

(สามัญ 2/36)

1. คำประสม	2. คำซ้อนเพื่อเสียง
3. คำซ้อนเพื่อความหมาย	4. คำสมาสที่มีการสนธิ

8. ข้อใดไม่เป็นคำสมาสทุกคำ

(ต.ค.42)

1. วีรบุรุษ ทุนทรัพย์ นักศิลป์	2. เอกชน ปาฐกถา วาดภัย
3. ภาพยนตร์ บุตรทาน วิศวกรรม	4. โจรภัย ปิยมหาราช มยุรฉัตร

9. ข้อความต่อไปนี้มีคำประสมและคำสมาสกี่คำ (ไม่นับคำซ้ำ)

(ต.ค.41)

“ในบรรดาเครื่องปรุงรส สิ่งหนึ่งที่ไม่สามารถขาดได้เลยในครัวของเราก็คือ “น้ำปลา” เรารู้จักน้ำปลากัน
 ดี แต่คงมีไม่กี่คนนักที่จะทราบว่า น้ำปลาดีมีคุณภาพและมีคุณค่าทางโภชนาการเป็นอย่างไร ส่วนกรรม
 วิธีในการผลิตก็มีส่วนทำให้รสของน้ำปลาแตกต่างกันด้วย”

1. คำประสม 2 คำ คำสมาส 4 คำ	2. คำประสม 3 คำ คำสมาส 3 คำ
3. คำประสม 4 คำ คำสมาส 3 คำ	4. คำประสม 5 คำ คำสมาส 2 คำ

10. ข้อใดเรียงลำดับประเภทของคำดังนี้ : คำประสม คำซ้อน คำสมาส

(ต.ค.41)

1. แสวงหา สนใจ สูดกวี	2. พิชัย บทบาท บริโภค
3. จุดหมาย เบิกบาน อรรถคดี	4. อ่างอิง ตกต่ำ เสรีภาพ

เฉลย

- ข้อ 1 ตอบข้อ 3 เป็นสระสนธิที่ใช้เสียงสระหน้าของศัพท์หลังทุกคำ ฐาน+อันดร, กมล+อาสน์,
จินตน+อาการ
- ข้อ 2 ตอบข้อ 2 เป็นคำสมาสทุกคำ ข้อ 1 นภาลัย สนธิ นภ+อาลัย ข้อ 3 ชิโนรส สนธิ ชิน+โอรส,
ธัญญาหาร สนธิ ธัญญ+อาหาร ข้อ 4 โภชนาการ สนธิ โภชนา+อาการ, มิจฉาชีพ สนธิ มิจฉา+อาชีพ
- ข้อ 3 ตอบข้อ 2 สมาส 3 คำ คือ อุตสาหกรรม, มลพิษ อุณหภูมิ
- ข้อ 4 ตอบข้อ 3 รวมคำสมาสที่มีการสนธิด้วย ข้อ 1 คำ เป็นคำไทย ข้อ 2 วัง เป็นคำไทย
ข้อ 4 ความ เป็นคำไทย
- ข้อ 5 ตอบข้อ 2 สมาส 4 คำ คือ โลกาภิวัตน์, วิทยาการ, โทรศัพท์, โทรสาร
- ข้อ 6 ตอบข้อ 3 สนธิทุกคำ ทศนะ+อุปกรณ์, ชล+อุทร, นิทรา+อารมณ
- ข้อ 1 มนัส+มัย, สัมมา+ทิว เป็นสมาส, โยธา+อธิการ
ข้อ 2 คุณ+อุปการ, นาม+อภิไธย, ชรา+ภาพ เป็นสมาส
ข้อ 4 มหา+วิทยา+อาลัย, ธนา+อาณัติ, รัชนี+กร เป็นสมาส
- ข้อ 7 ตอบข้อ 4 คำประสม – พลังงาน, หายใจ, สภาพแวดล้อม
คำซ้อนเพื่อเสียง – ฟุ่มเฟือย
ซ้อนเพื่อความหมาย – หลงเหลือ, ปกป้อง, ปราศจาก
คำสมาส – มูลเหตุ, มลพิษ
ไม่มีคำที่เป็นคำสมาสที่มีการสนธิ
- ข้อ 8 ตอบข้อ 1 ทุนทรัพย์ ทุนเป็นคำไทย จัดเป็นคำประสม
- ข้อ 9 ตอบข้อ 3 ประสม 4 คำ สมาส 3 คำ
ประสม ได้แก่ เครื่องปรุง น้ำปลา คุณค่า การผลิต
สมาส ได้แก่ คุณภาพ โภชนาการ กรรมวิธี
- ข้อ 10 ตอบข้อ 3 1. ซ้อน ประสม สมาส 2. ซ้อน ประสม สมาส 4. ซ้อน ประสม สมาส

เก็บตก

กระเบียดกระเสียด	ก. พยายามใช้อย่างจำกัดจำเขี่ย
กระหมัดกระแหม	ก. เข้มคเข้ม ใช้จ่ายอย่างระมัดระวัง เพราะเกรงว่าจะไม่พอใช้
กระแนะกระแหง	ก. พุดกระทบ หรือพุดเป็นเชิงเสียดสี
กระอักกระอ่วน	ว. ป่วน พื้กพิพ่วน ลังเลใจตกใจไม่ได้
กระอักกระอ	ว. อิดเอื้อน ไม่กล้าพูด ทำเสียงไออุบอุบอยู่ในลำคอ
อุบอุบ	ว. อาการที่พุดหรือบ่นเบาๆ และชัดเจนด้วยเกรงสิ่งใดสิ่งหนึ่ง
อิดเอื้อน(กระอิดกระเอื้อน)	ก. ไม่กล้าที่จะพุด กล่าวไม่เต็มปาก แสดงอาการไม่สู้เต็มใจ
อิดออด	ก. แสดงอาการไม่เต็มใจ

อีตอาด	ว. เนื้อขซา ทำอาการขี้ดขาด
อ้อยอิ่ง	ว. ร่ำไร ทำเรื่องซ้าเหมือนไม่เต็มใจ
กระอ้อมกระแอม(อ้อมแอม)	ว. ไม่จะฉาน ไม่ชัดเจน ไม่เต็มปาก ใช้แก่กริยาพูด
กระอึกกระอัก(อึกอัก)	ว. อาการที่พูดไม่ออกติดกึกก็ก้อยู่ในคอ
กระออกกระแอด(ออกแอด)	ว. อาการที่บ่นไม่รู้จักจบ อาการที่ป่วยอยู่บ่อยๆ
กริบ	ก. ขริบ ตัดให้พลันขาดด้วยกรรไกรโดยไม่มีเสียง หรือมีเสียงเช่นนั้น เช่น กริบผม กริบชายผ้า ตัดขาดโดยไวและแนบเนียนด้วยความคม ว. คมมาก คมกริบ ปริยาย, เฌิบไม่มีเสียงดัง เฌิบกริบ ย่องกริบ
ขริบ	ก. ตัดเล็มด้วยตะไกร
ขริบ	ก. เย็บหุ้มริมผ้าและของอื่นๆ เพื่อกันลู่หรือเพื่อให้งามเป็นต้น
ขนมปลากริมไข่เต่า	น. ขนมอย่างหนึ่งทำด้วยแป้งผสมกับกะทิ
ปลากริม	น. ปลาน้ำจืดชนิดหนึ่งคล้ายปลากัด
ริดสีดวง	น. ชื่อโรคพวกหนึ่งมีหลายชนิด เกิดในช่องตา จมูก ทวารหนัก
ลิด	ก. เต็ด หรือตัดเพื่อแต่ง ลิดรอน ตัดทอน